

ברכות נ

משה שווערד

1. תוספות מסכת ברכות דף מט עמוד ב

אמר ר"ע מה מצינו בבית הכנסת אחד עשרה וכו' - משמע דרבי יוסי הגלילי מודה בבית הכנסת מדקאמר מה מצינו וכו' כלומר שאתה מודה לי ומאי שנא דפליגי בברכת המזון ומודו בבית הכנסת [1] ויש לומר דודאי לא חלקו בין עשרה למאה בתפלה דאלו נכנסים ואלו יוצאים ולא אדעתיה דש"צ אבל בברכת המזון שהן קבועין ומעורבין שם יחד אין לטעות בזה שאין יוצאין עד לאחר ברכת המזון.

2. מהרש"א חידושי אגדות מסכת ברכות דף מט עמוד ב

אחד עשרה ואחד עשרה רבוא כו'... ויש לדקדק דפליגי הני תנאי בברכו שבברכת המזון ולא פליגי בברכו ובקדושה שבכה"ל וקרא דבמקהלות ברכו וגו' אינו מפורש דאירי בכה"מ [2] וי"ל דפליגי בכה"מ שהיא ברכה המפורשת בתורה ואכלת ושבעת וברכת ובהכי אירי ודאי קרא:

3. משנה ברורה סימן קצב

(ב) נברך - בזוהר הזהירו לומר בפיו קודם בהמ"ז מן לנו הכוס ונברך או באו ונברך [1] לפי שכל דבר שבקדושה צריך הזמנה בפה עובר לעשייתו כדי להמשיך הקדושה ומזה נוהגים לומר בל"א (רבתי "מיר "וועלין" בענטשין) והם עונים יהי שם ה' מבורך מעתה ועד עולם:

4. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת ברכות דף מט עמוד ב

"מתני' כיצד מזמנים" וכו'. הפוסקים פי' שמה שאומרים 'רבתי נברך' הוא [2] משום שמצוה צריכה הכנה ולכך אומר בפיו וקורא לברך כדי להכין עצמם למצוה.

5. ספר שפתי חכמים

אומר וכו', ויש גורסין טר' יוסי הגלילי אומר וכו': רעולם אל יוליא אדם את עלמו מן הכלל. פי' בין צרע בין צטוב נייחזי יוהרא, אם צרע, לומר שהוא טוב ואחרים, הלא נרע"ה אומר לא תעשון ככל אשר אנחנו עושים פה היום וגו', וישע"י כסודם היינו ולענור' דנינו, ואם צטוב, כדכחא, ודאי אינו נכון ש"וה לאחרים זכרו את ה', ויוליא עלמו נהכלל (ס' הזוכה):

6. תוספות מסכת ברכות דף מט עמוד ב

לעולם אל יוציא אדם את עצמו מן הכלל - ופריך בירושלמי מן הקורא בתורה ומן החזן שאומר ברכו ומפרש כיון שאומר המבורך אין זה מוציא עצמו מן הכלל.

7. תוספות מסכת ברכות דף נ עמוד א

אלא ש"מ נברך עדיף - לאו דוקא עדיף אלא כי הדדי נינהו ועדיף היינו חשוב כמו הקישא עדיף וג"ש עדיף פ' איזהו מקומן (ד' מח). ר"ל דההיקש חשוב ואין לבטלו מפני הג"ש וה"נ קאמר נברך חשוב כמו ברכו ולפיכך לא יוציא עצמו מן הכלל והקונטרס מוחק עדיף ומיהו אתי שפיר עדיף כדפי'.

8. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת ברכות דף נ עמוד א

"אלא ש"מ נברך עדיף". לפום ריהטא נראה שנברך הוא לשון נטילת רשות והכנת זירוז וברכו הוא מלשון ציווי... אך לפי מה שפי' בתוד"ה אלא שכתבו שכי הדדי נינהו ואין השיבות בלשון זה יותר מלשון זה אלא לענין שאינו מוציא עצמו מן הכלל כשאומר נברך אין מקום לתלות בכך, שהרי לגבי עצם הזימון אין מעלה בשום לשון, אלא הוא ענין למזמן שלא יוציא עצמו מן הכלל. ומה שהנקדנין תופסים אותו אי"ז בשל חסרון בעצם הזימון, אלא תופסין אותו ע"ז שהוציא עצמו מן הכלל.

9. חידושי הרישב"א [קוק]

ואסיקנא דמובעי ליה למימר ובטובו ולא מטובו.
דמשמע קצת מטובו ואינן צריכין לו לגמרי 333

בעיקר הדין. 333 עי' רש"י ורא"ה דממעט
בתגמוליו של מקום, ובתר"י שמצמצם נותן מעט,
ועי' מכתם שכתב שמקצת הטוב בא מאתו ולא כלו.
ולרבנו הביאור שאין צריכין לו לכל. 334 עי'

10. חידושי הרשב"א מסכת ברכות דף נ עמוד א

וליברכו בי עשרה, עשרה שמע ריש גלותא ואיקפד, ואע"פ ששנינו עשרה אינן נחלקין עד שיהיו כ' הכא שאני
דכיון דאי שמע ריש גלותא היה מונעם עד שיברך הוא עמהם ולא הווי שמעי דאוושי כולי עלמא וטוב להם ליחלק,
ואי נמי לא היה מונעם כיון דאיקפד הווי זילותא דבי ריש גלותא וגדול כבוד הבריות שדוחה את לא תעשה דרבנן
והא דרבנן היא.

11. תוספות הרא"ש מסכת ברכות דף נ עמוד א

שמע ריש גלותא ואיקפד. לפי שלא היו נמנין עמו דברוב עם הדרת מלך, ואע"פ שנתחייבו בברכת השם בעשרה
טוב להם זה ממה שלא היו יוצאים בברכת המזון שלא היו יכולים לשמוע את המברך וגם היו יודעין שלא יוכל
ריש גלותא להשתיקם.

12. שולחן ערוך אורח חיים הלכות בציעת הפת, סעודה, וברכת המזון סימן קצג

... ומיהו אם היו רבים מסובים יחד ואינם יכולים (יג) לשמוע ברכת הזימון מפי המברך, (יד) ואינם רשאים
ליחלק לחבורות של עשרה, מפני שיצטרכו ה לברך (טו) בקול רם וישמע בעל הבית (טז) ויקפיד עליהם, יכולים
ליחלק לחבורות של ג' ג' ולברך בנחת כדי שלא ישמע בעל הבית, וזה טוב להם ממה שלא יצאו ידי חובת (יז)
ברכת זימון, שהרי אינם יכולים לשמוע מפי המברך.

13. משנה ברורה סימן קצג

(יז) ברכת זימון שהרי וכו' - אבל אם היו יכולין לשמוע ברכת זימון לא היו רשאים ליחלק וכו"ל בסקי"ג (יג)
והאחרונים חולקים ע"ז משום דנהי דקי"ל בסימן קפ"ג דהאידיא מברכין כ"א מהמסובין כל הבהמ"ז בלחש מ"מ
צריכין לשמוע היטב גם לדברי המברך ולומר עמו בלחש כל מלה ומלה ולענות אמן על כל ברכה וברכה ועכ"פ עד
הון את הכל בודאי צריכין להאזין גם לדברי המברך דעד שם הוא ברכת הזימון כדלקמן בסימן רי"ש בהג"ה וא"כ
אף אם יכולין לשמוע ברכת זימון מפי המברך כל שאין יכולין לשמוע מלה במלה מפי המברך (יד) עד הון את
הכל מוטב להם ליחלק ג' ג' ולברך בלא שם ממה שלא יצאו כלל ידי חובת זימון מדינא. כתבו האחרונים היכא
שיש מסיבה גדולה יש ליתן לברך ברכת הזימון למי שקולו חזק כדי שישמעו כל המסובין וכו"ל:

Practical Halacha OU Torah .14

Leaving The Wedding Before The Sheva Brachos Rabbi Avi Zakutinsky

(This should not be relied upon for practical halacha. When a question arises a Rabbi should be consulted.)

1. After birchas hamazon is recited at a wedding, the sheva brachos are recited. Harav Yitzchak Weiss zt"l (Minchas Yitzchak 2:43) writes that one may leave a wedding before the sheva brachos. He explains that the obligation to recite sheva brachos only applies to those present at the end of the meal and is not an intrinsic obligation to all that participated in the meal. If one were not allowed

to leave before the sheva brachos the Gemara would have said so, the same way that the Gemara states that one is not allowed to leave a meal early before taking part of the zimun.

2. Harav Eliezer Yehuda Waldenberg zt"l (Tzitz Eliezer 11:84) proves that this was originally advanced by Harav Shlomo Kluger zt"l. Harav Waldenberg zt"l then concurs with the view of Harav Weiss zt"l and rules that one is allowed to leave a wedding early after reciting birchas hamazon with the proper zimun.

Harav Nosson Gestetner zt"l (Lehoros Nason 11:111) likewise rules that one may leave a wedding early before the Sheva Brachos. He explains that while the obligation to recite the Sheva Brachos belongs to the entire wedding group, each individual does not need to be part of it. All one needs to do is make sure that there are ten men left at the end of the wedding to recite the blessings.

3. Harav Moshe Feinstein zt"l (Igros Moshe O.C. 1:56) disagrees with the aforementioned poskim. He feels that everyone who eats at the wedding meal is required to recite (or hear) the sheva brachos. He sources this in the words of the Shulchan Aruch (E.H. 62:11) who rules that if many wedding groups split up and eat in different rooms, each group, even the ones without the chosson, is required to recite sheva brachos. This seems to indicate that the obligation to recite sheva brachos belongs to everyone who ate bread at the meal (see also Shu"t Teshuvos V'Hanhagos 1:742 and Shaarei Halacha U'Minhag Lubavitch E.H. page 125).

Accordingly, one may not leave before the sheva brachos, even if he recites the birchas hamazon with the proper zimun. The Sefer Even Yisroel (8:82) proceeds to prove this point from the words of the rishonim. The Avudraham states that the obligation to recite the sheva brachos and the obligation to recite birchas hamazon are "one in the same and begins when one begins eating bread." This leads the Even Yisroel to the same conclusion as Harav Moshe, that one may not leave the wedding before hearing the sheva brachos (see also shu"t Vayivarech David on Nisuin 89-90).

4. Harav Moshe understands that this is a very difficult obligation to fulfill, as many people cannot stay until the very end of the wedding. Harav Moshe offers a simple solution. At the beginning of the meal one should have specific intent that he does not want to be a part of the wedding meal. By having in mind that he does not want to be included in everyone else's meal, but is rather eating alone, he will not be required to hear the sheva brachos or recite the zimun. Through this stipulation he has removed himself from the larger wedding meal and may leave whenever he wishes.

Harav Yosef Shalom Elyashiv zt"l would also endorse the solution of Harav Moshe Feinstein zt"l. Harav Chaim Kanievsky shlit"l likewise rules that if one must leave a wedding early he should stipulate before he eats that he does not intend to be included in the larger wedding meal (see Sefer Yismach Lev vol. 4 page 209-210).

5. It is reported that Harav Yaakov Kamanetzky zt"l also feels that the obligation belongs to everyone who ate bread at the wedding. Unlike Rav Moshe, however, he maintains that a stipulation would not help. Therefore, if one knows he cannot stay the whole time, he must make sure not to wash on bread or eat enough cake that would require him to recite birchas hamazon (Emes L'Yaakov on Shulchan Aruch E.H. 62).

6. Harav Pesach Feinhandler, in his Sefer Avnei Yashfei (3:20), notes that if one follows the approach of Harav Moshe and stipulates before the meal that he does not wish to be part of the wedding meal, he is not only exempt from the zimun, but may not be included in the zimun. However, it seems that the Rav of Debreczin (Beer Moshe 3:32) did not concur with this ruling.

7. The Sefer Hanisuin K'Hilchosom (page 521) cites the previous argument and adds that, "If the guest is not required to recite birchas hamazon, such as he only ate fruit and drinks, he may leave without hearing sheva brachos according to all authorities."

• ענין שו"ת אג"מ | מובא במראה מקומות לדף מה

15. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת ברכות דף נ עמוד א

א) שמע ריש גלותא ואיקפד" וכו'. הזיגן שמשום קפידא דריש גלותא יש ביטול זימון בשם. ופי' בזה הרשב"א שמה שהותר להם לבטל זימון של עשרה הוא משום שכיון שיש בזה הלבנת פנים וזילותא לריש גלותא גדול כבוד הבריות שדוחה מצות זימון שהיא מדרבנן. ע"ש. ומדבריו נשמע שזימון אפי' בעשרה הוא מדרבנן, ואיכא ראייה לכך מדברי הגמ' הנ"ל.

אך בחזו"א כתב שאין ראייה מכאן לכך שזימון הוא מדרבנן ובאמת מצות זימון היא מדאורייתא, אלא שענין הזכרת השם וזימון של עשרה אינו אלא מדרבנן ומדאורייתא אף בשלושה יש חובת זימון ואין מעלה מן התורה בזימון של עשרה יותר מזימון של שלושה. ולכך במקום שיש כבוד הבריות יזמן בשלושה.

אמנם בדקדוקי סופרים וכן מוכח במאירי איכא גירסא אחרת, והוא שבאמת זימנו כולם בעשרה בשם ומה שנחלקו לג' ג' היה לצאת ידי ברהמ"ן ובוה יצאו ידי חובת זימון בעשרה ושמעו נמי ברהמ"ן זימון. ולפי"ז נמי אין ראייה ממעשה דריש גלותא שזימון בעשרה הוא מדאורייתא.

ב) וידוע בשמו של החזו"א וכ"ה להדיא באגרות משה שיכול אדם להתנות בתחילת אכילתו שאינו רוצה להשאר עד סוף הסעודה ולהצטרף לזימון.

ומדברי הגמ' הכא במעשה דריש גלותא מוכח שא"א להתנות, שאם היה אפשר להתנות אמאי הוצרכו לדחות הזימון מפני כבוד הבריות היה להם להתנות שלא יצטרפו לזימון. אמנם אם נעמיד הסוגיא כגירסת הדקדוקי סופרים יתיישבו דבריהם.

ולדינא, אף אם נימא כהמנהג ההוא, צריך שיתנה בפה ואין מועיל מה שמחליט כן בליבו.

ומ"מ מי שהתנה מתחילה שלא יצטרף ובסיום אכילתו הדר ביה פשוט שלא מהני חזרתו זו ואין יכול לזמן עמהם, אא"כ יאכל עתה שוב עמהם.

וכנ"ל מי שהתחיל זמן חשוב לפני כולם וסיים לפניו פשוט הוא שלא שייך שזמן עמהם אא"כ כיונו להדיא באכילת כזית יחדיו להצטרף לאכילת זימון.

עוד למדנו ממעשה דריש גלותא, שמזה שלא רצו שישמע ריש גלותא מוכח שא"א להצטרף לזימון בלי שישמעו את המזמן ולכך לא מהני הנפת סודרין לענין זימון, ואף בימינו יש להזהר בסעודות גדולות שלא יזמנו ברמקול

16. חידושי הרישב"א [קוק]

שבית הכנסת מקום המיוחד לתפלה, ועיקר קבוצם שם לברך את השם, אבל כאן שאינו מקום מיוחד ועיקר הקבוץ לשם מזון, לא רצו לתקן שיזכירו את השם המיוחד³⁹⁸.

לא, וכן הלכה. ומה שמזכירין שם המיוחד בבית הכנסת בעשרה, ולא בברכת המזון, מפני

17. מהרש"א על מגילה דף יד/ב

וא"ל פתיה אוכמא כו'. פ"י בערוך כלי שחור ע"ש ונראה דלא לגנאי היה מתכוין ר"נ לומר כן לרב עינא אלא לשבח וכדאמרינן בריב"ח שאמרה לו בת קיסר חכמה מפוארה בכלי מכווער כו' וא"ל אלו הוו סנו הוו גמירי טפי כמפורש שם:

18. ספר טורי זהב על או"ח - סימן קסז

(ד) יברך המוציא כו'. דבגמרא יש פלוגתא רבנן ס"ל המוציא ור"נ ס"ל מוציא ואמרי' דבמוציא כ"ע ל"פ דמשמע לשעבר והברכה קאי על העבר אלא דבהמוציא פליגי אי משמע לשעבר ופסקי' כרבנן... וכתב שם הרא"ש... פתח ואמר מוציא לחם מן הארץ אמר זהו שאומרים עליו אדם גדול הוא בשלמא אי אמר המוציא אשמעינן טעמא ואשמעינן דהלכתא כרבנן דאמרי אף המוציא (כ"כ זקניי מהר"י בר בצלאל) אלא אמר מוציא מאי קמ"ל במוציא כ"ע ל"פ אלמא שצריך להשמיענו חידוש בברכותיו ולכך נהגו לברך על ביעור להשמיענו חידוש דג"ז להבא משמע ושלא יטעה לומר דעל ביעור לשעבר ואם בירך כך לא יצא עכ"ל. וקשה לי מפ"ג שאכלו דף כ"ב מפלוגתא דר"ע ור"י אם לומר ברכו את ה' המבורך || דר"ע ס"ל דאומר ברכו את ה' המבורך ואיתא שם בגמ' רפרם בר פפא איקלע לבי כנישתא דבי גיבר קם קרא בספרא ואמר ברכו את ה' ואישתק ולא אמר המבורך אושוו כ"ע ברכו את ה' המבורך אמר רבא פתיה אוכמא פירוש כלי חרס בהדי פלוגתא למה לך (פירש"י טוב לאחוז דברי ר"י שאף ר"ע מודה דכי אמר המבורך טפי עדיף אלא שא"צ) ועוד הא נהוג עלמא כר"י ע"כ הגמ' ואמאי גער רבא ברפרם דהא שפיר עבד כדי להראות שאף זה יצא ומ"ש מההיא דכיצד מברכין שאותו שאמר מוציא היה כונתו לאפוקי נפשיה מפלוגתא כדאמרינן בהדיא התם בגמ' ואפ"ה חלק עליו ר"ז מטעם דניכר מברכותיו של אדם אם הוא ת"ח ושמא גם רפרם כאן עבד מטעם זה כר"ע להראות חידוש דאין חילוק בעולם ביניהם דהכא כ"ע מודים בהמבורך הוה כהתם במוציא מודים כ"ע ואמאי לא נימא דשפיר עבד רפרם להראות בברכותיו שהוא ת"ח כמו שירצה ר"ז בשלמא לפירוש התוס' דשאני הכא מכח עירוב אותיות ניחא אלא להרא"ש דכתב מטעם שצריך להראות חידוש והוא מוכח מכח ההיא דפסחים קשה. ויש לישב דאחד מתרתי בעינן או שיראה חידוש או שיעשה אליבא דכ"ע ובשלמא ההיא דר"ז היה שפיר עושה להראות חידוש דהלכה לומר המוציא כרבנן דפליגי עם ר' נחמיה ואע"ג דפשוט דהלכה כרבים מ"מ ה"א דהלכה כר"נ דמסתבר טעמיה דמייתי ראייה דהמוציא משמע להבא דכתיב המוציא אתכם מתחת סבלות מצרים ובשעה שאמר משה כן אכתי לא הוציא אותם אלא דרבנן מתרצי להאי קרא כדאיתא שם בגמ' ממילא לר"נ עדיף טפי ע"כ קמ"ל חידוש דהלכה כרבנן וזה מבוואר בלשון ר' זירא שאמר אי אמר המוציא אמר טעמא דמשמע דהיה צ"ל טעם ע"ז וזה עיקר החידוש וכן בפלוגתא דעל ביעור היה סברא לומר לבער דכ"ע מודים ופליגי בעל ביעור ר"פ ורב פפי ממילא היה סברא לומר כמו שכ"ע מודים ע"כ הוה חידוש במ"ש על ביעור אבל התם בהמבורך ע"כ לא אמר ככ"ע אלא שבא לומר חידוש דהלכה כר' עקיבא שא"צ המבורך וזה אין חידוש דהא קי"ל הלכה כר"ע אפי' מחביריו וכיון שאין כאן חידוש טפי ניחא לומר ככ"ע ע"כ איקפד עליו רבא וא"ל א"כ למה הוצרך רבא שם בפ"ג שאכלו לעיל מינה לפסוק הלכה כר"ע לענין שאין חילוק בין רבים ליחיד י"ל דהתם איכא רישא דמתניתין שם דאתיא כר"י הגלילי וה"א דכן הלכה קא משמע לן כאידך סתמא דאתיא כר"ע כנלע"ד ליישב:

19. חידושי הרישב"א [קוק]

קמ"ל כדרי' אבא אמר שמואל שלשה שישבו לאכול כאחת אעפ"י שכל אחד אוכל מפניו. בין שהסבו כאחד או שאמרו ניכול גהמא בדוכתא פלן, הויה לן קביעותא ואינן רשאי ליחלק, וכדתניא נמי בכיצד מברכין ³⁴⁷ ישבו אעפ"י שכל אחד אוכל מכרו א' מברך לכולן. וכן פרי"ח ז"ל ³⁴⁸. וכן יש גורסין ³⁴⁹ שלשה שישבו לאכול כאחת אעפ"י שלא אכלו עדיין אין רשאי ליחלק. ופירשו בתוספות ³⁵⁰ שבירכו המוציא ועדיין לא אכלו ואפילו הכי אינן רשאי ליחלק. ובירושלמי ³⁵¹

20. חידושי הרישב"א [קוק]

או מברייתא, ועוד מה ראייה ממטה שנגנבה, והתם הוא שפרתה טומאה מפני שחלקוה וכאן לא פרח ממנו זימון אלא מפני שכבר זימן ולא מפני שנחלק מחבורתו כלל, אדרבה נצטרף עמהם. ועוד דלא שייך לישנא דפרח אלא ממי שהוא מחויב ופרח ממנו אבל לא במי שיצא בזימונו³⁵⁵. והראב"ד ז"ל³⁵⁶ פירש דלא אומון עלייהו בדוכתייהו כלל, שהרי לא היו אלא שלשה ויצאו הם ולא יכלו לזמן. אבל אומון עלייהו, כגון שגמרו שנים סעודתן שהם יכולין לזמן על השלישי על כרחו כדכתיבנא לעיל³⁵⁷ בשמעתא דאחד מפסיק לשנים, כיון שזימנו עליו, אעפ"י שהוא לא רצה להפסיק ולא יצא ידי זימון, כיון שהם יצאו ידי זימון, פרח זימון גמי מן הג' שבאו מאותן חבורות כיון שבני החבורה יצאו בזימונו³⁵⁸. ומייתי לה מדתנן

הונא קא מסתם לה סתומי אתא רב חסדא ופריש דדוקא שבאו מחבורה של ג', כלומר, שיש עמו ג', דהואיל ובאו ממקום תיוב אינן רשאיין ליחלק. ואמר רבא לא אמרן אלא דלא אומון עלייהו בדוכתייהו. הכי גרסינן בכולהו נוסחי³⁵³. ופרש"י ז"ל³⁵⁴ בדוכתייהו אומון בר מינייהו, כגון דהו יותר משלשה, או שבא אחד ונצטרף עמהם, אבל לא היה זה הפורש באותו זימון, דכיון דלא אומון עליהו, כלומר דאע"ג דאומון לגפשיהו כגון שאלו לא יצאו ידי חובתן של זימון ונצטרפו, אינן רשאיין ליחלק. אבל אומון עליהו, כלומר שנצטרפו אלו השלשה שפירשו בזימון עם האחרים, אעפ"י שלא נשתהו שם ולא שמעו הברכה, אעפ"י ששלשתן חייבין לברך, אינן בני זימון. ואין זה נכון, וכי הוצרך רבא להשמיענו שמי שיצא ידי זימון שוב אינו חוזר ומזמן, והוצרכנו להביא ראייה על זה ממשנה

על היחיד, ואפי' נצטרף אחר כך עם שנים אחרים כמותו אינו חוזר וניעור, והאי דקרי ליה כן עלייהו, משום דבזימון בני החבורה פקע זימון מן הפורשים, וכמאן דאומון עלייהו דמי. ונהו שהביאו ראייה ממתניתין דמטה מכאן ולהבא אין למפרע לא, דכיון דפלגה ופרח טומאה מינה שעה אחת שוב אין אותה טומאה חוזרת עליה, ומיהו כל היכא שנצטרפו אלו הג' הפורשים קודם שזימנו בחבורתם, אעפ"י שזימנו אח"כ קודם שברכו אלו הג', אכתי יכולין לזמן לעצמם דהא לא פרח מינייהו זימון שעה אחת³⁵⁹. ולזה הפירוש לא נהיר לישנא דעלייהו, דהו"ל למימר אומון ולא אומון. האי דנקט אין רשאיין ליחלק, ולא נקט חייבין לזמן, משום דודאי אי בעו למיהדר לדוכתייהו ולזמן עם חבורתם הרשות בידם, אבל אינן רשאיין ליחלק ולברך כל אחד לעצמו.

והרמב"ן ז"ל³⁶⁸ פירש, לא אמרן אלא דלא אומון בני חבורתו לעצמם, ומשכחת לה כגון שהיו ד', או שבא אחר ונצטרף אצלם, אבל אי אומון בני חבורתו לעצמם משפירש זה מהם ומשכחת לה כדפרישית, ודאי כיון שנשאר זה כשהוא יחיד פרח זימון מיניה שאין תורת זימון

21. שו"ע אורח חיים - סימן קצג

(1) שלש חבורות שהיו בכל אחת ארבעה, ופירש אחד מכל חבורה ונצטרפו לחבורה אחרת וזימנו הג' הנשארים, פרח זימון מינייהו כיון שחבריהם זימנו; וה"ה אם לא היו בכל חבורה אלא ג', והלך אחד מכל חבורה קודם זימון ונתחברו אלו הג' ובא א' לכל חבורה ונצטרף עם ב' הראשונים וזימנו יחד, פרח זימון מאלו הג' כיון שכבר זימנו חבורתם אע"פ שלא זימנו עמהם: הגה - שלש חבורות שאכלו, ובכל חבורה ג' בני אדם, אסור לכל א' ליפרד מכל חבורה ולזמן ביחד, דהרי הב' הנשארים בכל חבורה אינן יכולים לזמן אח"כ; אבל אם היה בכל חבורה ד', מותר ליפרד א' מכל חבורה ולזמן ביחד, והנשארים זימנו כל חבורה במקומם (ב"י בשם הרשב"א):

22. משנה ברורה סימן קצג

(1) אינם רשאיין ליחלק - דכבר נתחייבו בזימון משאכלו ביחד. ודע דחייב זימון הוא זוקא כשאכלו פת שחייבין עליו בהמ"ז אבל אם אכלו פירות ואפילו הן משבעה מינים לא כדקי"ל בסימן רי"ג דאין זימון

לפירות ויש מחמירין בז' מינים להצריכו זימון ולכן טוב שלא יקבעו ג' ביחד על ז' מינים כדי לאפוקי נפשין מפלוגתא [ב"ה] וברכי יוסף כתב [ז] שהמנהג פשוט לקבוע כמה אנשים על פירות מז' מינים וכן לאכול פת הבאה בכיסנין:

23. תוספות מסכת ברכות דף נ עמוד ב

בורא פרי העץ ונוטלין ממנו לידים - פירש"י כי לא נתן לתוכו מים לא הוי אלא כמי פירות ומכאן משמע דמי פירות כשרין לנטילת ידים ויש לחלק בין הני דאמרינן בפרק כל הבשר (דף קז.) דאחזותא קפדיתו ומיהו יש מפרשים לנטילת ידים בעינן מים דכתיב וידיו לא שטף במים.

24. תוספות מסכת ברכות דף נ עמוד ב

מודים חכמים לר"א בכוס של ברכה שאין מברכין עליו עד שיתן לתוכו מים - תימה דאמרינן לקמן ד' דברים נאמרו בכוס של ברכה חי ומלא וי"ל דבעינן שיתנו חי לתוך הכוס ואח"כ ימזגנו אי נמי בעינן חי מן החבית אי נמי קאי אכוס עצמו ומאי חי שלם כדאיתא במכות (ד' טז): ריסק ט' נמלים ואחד חי וכו' אלמא דאותו חי היינו שלם ה"נ בעינן שיהא הכוס שלם בלא שבירה.

25. תוספות מסכת ברכות דף נ עמוד ב

למאי הזי - פי' ולמאי אשתני לעילויא ומשני לקורייטי וכן הלכה כרבנן דדין חי מברכין עליו בורא פרי הגפן דאמרינן (פסחים דף קח:) שתאן חי יצא.

26. ספר מגדים חדשים

ד' דברים נאמרו בפת אין מניחין בשר חי על הפת כו'. בתר"י כתבו טעמא דמילתא משום דמימאס, ועוד אפשר למת זזה טעם אחר מפני שילטרך להדיחו מפני הדם הנדבק בצשר ע"כ. ונפ"מ זין שני הטעמים, נראה בצשר חי אחר מליחה והדחה, דלכאורה מותר להניחו על הפת, ולכאורה הא' משום דמימאס אסור כל זמן שהוא חי שעדיין אינו מצושל. אמנם בצשר מצושל שרי לכו"ע להניחו על הפת.

27. תוספות מסכת ברכות דף נ עמוד ב

אין זורקין את האוכלים - בהני שלשה מודה שמואל אין מעבירין כוס מלא על הפת וגם אין חותכין עליו בשר חי ואין זורקין את הפת אפילו לא ממאס וכן שאר אוכלין אסור לזרוק במידי דממאס.

28. משנה ברורה סימן קעא

(ט) ואין זורקין הפת - ומבואר בב"י וש"פ דפת חשיבא טפי משאר אוכלין ובדידיה אסור אפילו אם לא נמאס ע"י זריקה כגון שזורקו ע"ג מקום נקי דזלזול הוא לפת:

29. חידושי הרישב"א [קוק]

ומודים חכמים לר' אליעזר בכוס של ברכה שאין מברכין עד שיתן לתוכו מים. וכן הלכה. אסיקנא דאסור לזרוק את הפת אפילו היכא דלא ממאס, משום בזיון, ואפילו שמואל מודה בהא³⁸⁹, אבל בשאר אוכלין אמרי' דשרי כל היכא דלא מאס, וכן הלכה.

30. חידושי הרישב"א [קוק]

עץ ומקבלו בכלי כשמגיע לראש הצנור. ואיכא מאן דפריש³⁹¹ אפילו על גב קרקע דממאיס, דכיון דעיקר שמתת חתן וכלה בכך התירו, וכן עיקר. אבל קליות ואגוזים אין עיקר שמתת בכך, ולא התירו אלא בימות החמה דלא ממאיס, ובימות הגשמים אסור. וצריך לזהר שלא לזרוק חטים לפני חתן וכלה כמו שנהגו³⁹². ויש אומרים³⁹³ דחטים לא חשיבי אוכל, לגבי הא מילתא.

ממשיכין יין בצינורות לקראת חתן וכלה. איכא מאן דפריש³⁹⁰ בדלא מימאיס, כגון בצנור של

31. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת ברכות דף נ עמוד ב

"ממשיכין יין בצינורות". [1] פי' הראשונים בכה"ג שנספך לארץ ונאבד והטעם שמותר הוא משום שמחת חתן וכלה דלא גרע מזילוף, וכמו שמשמע בפרק הגזול ומאכיל (ב"ק קטו ב) שיין לזילוף קונים יין במחיר יקר בכפליים מיון לשתייה ואפי"ה התירו במקום צורך לזלף, וא"כ כ"ש שמותר לשפכו לצורך זה. [2] אמנם, ממה שפי' רש"י בד"ה ממשיכין שמקבלו בכלי מוכח דאירי בכה"ג שאין היין נאבד ולכך אי"צ לטעמם זה. ולפי"ד צ"ל שהרבותא בכך שממשיכין יין בצינורות הוא שאע"פ שבזיון הוא לייך בכך התירו לעשות כן משום שמחת חתן וכלה.

32. חידושי הרישב"א [קוק]

מברך המוציא ודחינן בגמ' דלא, דכיון דאידיחי אידיחי, אבל הראב"ד ז"ל⁴⁰¹ כתב דמברך בסוף וכההיא דרבינא, דס"ל לרב ז"ל דלא אידיחיא אלא סייעתיה דרבינא, אבל מלתיה לא אידיחיא. וכתב עוד⁴⁰² דהכא איירי בשאין לו משקין אלא הם, ואם יפלוט אותם תבטל ברכתו⁴⁰³ והנאתו, ולפיכך התירו לו לבולען ולברך בסוף, אבל כשיש לו משקין יותר פולט את אלו ומברך על השאר. ויש סעד לדבריו ממה שאמרו בירושלמי⁴⁰⁴ רב הונא אמר הרי שנתן לתוך פיו ושכה ולא בירך אם היו משקין פולטו, ואלו בגמרינן אמרינן בולען, קשיאן אהדידי אלא כאן בשאין לו אלא הם כאן בשיש לו יותר.

שכה והכניס אוכלין לתוך פיו. במידי דאי זריק ליה ממאיס מסלקו לצד אחד ומברך. במידי דלא מאיס פולטו ומברך, כדי שיהא פיו פנוי משום שנאמר³⁹⁹ ימלא פי תהלתך. במשקין דאי איפשר לסלקן ולברך בולען ולא פולטן מפני שהוא מפסידן לגמרי. ודעת הגאונים ז"ל⁴⁰⁰ שאינו מברך לאחר אכילתו, מה שהיה ראוי לברך עליהם בתחלה, משום דכיון דמכניסן לתוך פיו פגומין הן קצת, ואין להקפיד על ברכתו, והווי להו נראו ונדחו דשוב אינן נראין, וכדאמרינן בסמוך גבי רבינא דאמר דאפילו גמר סעודתו

33. שו"ע אורח חיים - סימן קעב

(א) שכה והכניס משקין לתוך פיו בלא ברכה, בולען ואינו מברך עליהם ברכה ראשונה: הגה - וי"א דמברך עליהם, וכן נראה עיקר (הרשב"א בשם הראב"ד והרא"ש פרק ג' שאכלו וכן דברי הרמב"ם פ"ה מהל' ברכות):
(ב) שכה והכניס אוכלין לתוך פיו בלא ברכה, אם הוא דבר שאינו נמאס אם יפלטנו, יפלטנו ויברך עליו; ואם הוא דבר שנמאס, מסלקו לצד אחר ומברך:

34. משנה ברורה סימן קעב

(ב) ואינו מברך עליהם וכו' - י"א דכ"ז דוקא כשאין לו יותר משקין לשתות והוא דחוק למשקין הללו אבל אם יש לו יותר יפלוט ולא יהנה בלי ברכה וכן ראוי לנהוג [מ"א וא"ר]:
(ד) וי"א דמברך עליהם - היינו אחר שבלע מברך עליהם הברכה ראשונה ולא דמי להא דקו"ל בס"י קס"ז ס"ח דאם נזכר אחר שגמר סעודתו שלא בירך אינו מברך (ד) דשאני הכא דמאחר שנזכר בעודו בפיו היה עליו אז חיוב ברכה ודומה זה קצת לעובר לעשייתו אלא שלא היה יכול לברך לכן לא נפטר מן הברכה:
(ז) יפלטנו ויברך עליו - כדי שיהא פיו ריקן בשעת הברכה דכתיב ימלא פי תהלתך [גמרא] וכתב האשכול מהא שמעינן מאן דמברך ברכה צריך לברך מלא פומיה ולא לגמגם: